

Hallinnon tutkimus arkkitehtuurien rakentajana – Hallinnon arkkitehdit ja näkymätön käsi

A rkkitehtuurilla tarkoitetaan väljästi tulkittuna kokonaisrakennelmaa, jolla pyritään moniosaisten systeemien tai sen osatekijöiden hallintaan. Lähtökohtaisesti arkkitehtuurissa kyse on rakentamisen tiedosta, taidosta, taiteesta, teknologiasta ja hallinnasta, jolla pyritään saamaan aikaan toiminnallista hyvää tai vaikkapa onnistunutta kontrollia suhteessa tavoiteltuun lopputulokseen. Hyvä arkkitehtuuri sallii tai se ei tuhoudu myöskään rakennelman itseorganisoitumiseen. Hallinnon arkkitehdit puolestaan ovat usein keskinäisen harmonian ja hyväksynnän sanansaattajia, jotka omilla toimillaan osallistuvat asianosaisina edellä mainittujen rakennelmien luomiseen. Arkkitehtuuri on usein lopulta kompromissi ja harvoin esimerkiksi poliittis-hallinnollisessa kokonaisuudessa ollaan valmiita tätä kompromissiharmoniaa rikkomaan. Tyypillisesti hallinnon arkkitehdit tai osapuolet ovat sekä hallinnon tutkimuksen tutkijoita ja kehittäjiä että toisaalta alan muita toimijoita ja tilaajia, jotka suunnittelullaan pyrkivät edistämään kulloistakin mikro- tai makrohallinnollista todellisuutta kohti kehittyneempää olosuhdetta.

Arkkitehtuurissa keskeistä on systeemien olemassa olo, joka velvoittaa systeemien osapuolet (arkkitechdit) analysoimaan ja optimoimaan systeemin olemassa olon ja kehittymisen edellytykset. Kaikessa arkkitehtuurityössä olemassa olon ympäristön tuntemus on keskeistä, jolloin hallinnon tutkimuksessa kyse on esimerkiksi julkinen vs. yksityinen asetelmasta. Hallinnon piirissä vaikuttavat toimijat voidaan joka tapauksessa, ja perustellusti, mieltää organisaatioiden ja yhteiskuntien yhteistoiminnan sekä niiden sisäisten, ulkoisten ja välisten tarpeiden ohjaamiksi hallinnon arkkitechdeiksi. Hallinnon tutkimuksen tarjontaa tulisi tuottaa systemaattisesti, vaikka valitettavan usein hallinnon arkkitechdit operoivat tuntemustensa perusteella. Myös hallinnon maailma on usein kaikkea muuta kuin systemaattinen. Arkkitehtuurissa kyse on esimerkiksi siitä, että millaisia rakenteita, toimintaprosesseja, palveluja ja henkilöstöä tukevia arkkitehtuureja pystymme tarjoamaan. Tarkemmin kyse on kokonaisarkkitehtuurista, jossa kulloisenkin tarkastelun viitekehyyksiksi valikoituu joko tuttu tai muuten vahva kandidaatti. Meidän tulisi tutkijoina ja kehittäjinä osata esittää asiamme paremmin, jokaisen tilanteen tai foorumin vaatimalla tavalla. Tällöin kyse on usein siitä, että mitä esille tuodaan, missä muodossa ja kuka arkkitehti asian esittää.

Viimeisenä ollut arkkitehtivertaus viittaa sosiaalisen konstruktion keskeysyteen. Hallinnon arkkitechdeillä on merkitystä. Kovin usein arkkitehtuurityössä pitää löytää konsensus, jolloin usein helpoin tie, muutoin varma ja turvallinen tai aikaisemmista yhteyksistä jalostettu versio korostuu, koska se todennäköisesti tuottaa toivekelpoisen tai hyväksyttävän suunnit-

telman. Toivotun ja hyväksyttävän arkkitehtuurien rakentamiseen vaikuttaa yhtä lailla arkkitehtuurin tilaaja. Hyvin usein käy niin, että tiedot, puheet ja esitykset hankitaan entuudestaan turvalliselta hallinnon tutkimuksen arkkitehtuuriosastolta. Heidän tuottamia selvyksiä voidaan sitten alkaa pitää väistämättöminä totuuksina. Kokonaisarkkitehtuurista saadaan näin usein vedenpitävä, perusteltu ja ehkä toimivakin, mutta tällöin harvemmin syntyy jotain uutta ja erityistä. Tilanne on hyvin samankaltainen kuin perinteisessä rakenteiden arkkitehtuuriyössä, jossa tutut arkkitehdit yhdessä erityissuunnittelijoiden kanssa rakentavat perusteltuja ratkaisuja. Lopputulos on turvallista ja tasapaksua, julkisen hyväksynnän melko varmasti saavaa ja arkkitehtuurin osapuolet tyytyväisenä pitävää sopusuhtaisuutta.

Skotlantilainen Adam Smith oli taloustieteilijä ja moraalifilosofi. Smith kenties tuottaa tämän päivän hallinnon arkkitehtuurien ja arkkitehtien yhteydessä oikeuden nähdä metaforan, jossa hallinnon tutkimuksen markkinoilla tai arkkitehtuuriyössä paikannetaan sopivat hallinnon teesit ja arkkitehdit tuottamaan laadukasta työtä tehokkaasti yhteisen hallinnollisen edun hyväksi (tai oman edun hyväksi) ”näkyttömän käden” ohjaamina. Ehkä tämän pääkirjoituksen ydinviesti on juuri siinä, että hallinnon tutkimuksen tulisi arkkitehtuurien rakentajana harjoittaa enemmän itse tieteen ja myös arkkitehtien vapaakauppaa voidakseen toimia arkkitehtuurimaisena kokonaisuutena. Hallinnon arkkitehtuuriyön osapuolten motiivien tyydyttämisessä ja asteittain etenevässä toiminnassa on toki varmasti hyvät perustelunsa. Silti voidaan kysyä missä ovat tutkijoiden ja kehittäjien sekä toisaalta erityisasiantuntijoiden ja -suunnittelijoiden mukavuusraajat ja rohkeus niiden ravisteluun tai ylittämiseen? Entä ovatko hallinnon tutkimus ja kehittäminen itsessään liian arkkitehtuurimaisia?

Lopulta hallinnon tutkimuksen tieteen tekijän ja kehittäjän on varmasti otettava rohkeus väittää jotain toisenlaista silläkin uhalla, että esimerkiksi tieteellisen kirjoituksen vertaisarvioijat eivät siitä pidä. Vastaavan soisivat monet lisääntyvän myös konkreettisemmassa kehittämistyössä. Hallinnon arkkitehteilla on käsitykseni mukaan velvoitteita, jotka käytännössä haastavat uudistamaan paitsi jokaista ”itsenään” niin myös kehittämään mielipiteitään monipuolisemman, kriittisemmän lähestymistavan avulla. Mikäli hallinnon arkkitehtuurin osapuolet eivät tätä ymmärrä tai halua ymmärtää, niin osapuolet voisivat ehkä omatoimisesti itseään nipistää ja samalla rikkoa sen täydellisen, kenties vuosia kestäneen harmonian. Lopputulos voisi hallinnon arkkitehtuureissa olla parempi ja prosessit uutta paremmin luovia, mutta löytyykö meiltä arkkitehteiltä vaadittua rohkeutta ja viisautta?

Antti Syväjärvi
Päätoimittaja